

Закон о аграрној реформи и колонизацији

Закон је објављен у "Службеном листу ДФЈ", бр. 64/45 и 16/46 и "Службеном листу ФНРЈ", бр. 24/46, 99/46, 101/47, 105/48, 4/51, 19/51, 42-43/51, 21/56 и 55/57 и "Службеном листу СФРЈ", бр. 10/65. Види: чл. 81. Закона - СЛ ФНРЈ, 52/57-937.

I. Опште одредбе

Члан 1

У циљу додељивања земље земљорадницима који немају земље или је имају недовољно, извршиће се на целој територији Федеративне Народне Републике Југославије аграрна реформа и колонизација остварујући начело: Земља припада онима који је обрађују.

Члан 2

Додељено земљиште прелази у приватну својину домаћинства коме је додељено и одмах ће се уписати у земљишне књиге.

Право власништва уписује се на све чланове домаћинства којем је земља додељена, тако да сви чланови домаћинства имају једнака сувласничка права. Ово важи и за случај кад је земља додељена према ставу 2) члана 23 овог Закона

II. Експропријација

Члан 3

Да би се створио земљишни фонд потребан за додељивање, у смислу члана 1, као и ради стварања или допуњавања великих државних угледних и огледних пољопривредних добара, одузеће се од садашњих власника и прећи ће у руке државе следећа пољопривредна добра:

а) велики поседи, тј. таква пољопривредна и шумска добра чија укупна површина прелази 45 хектара или 25 до 35 хектара обрадиве земље (оранице, ливаде, воћњаци и виногради), ако се искоришћују путем закупа или најамне радне снаге;

б) земљишни поседи у својини банака, предузећа, акционарских друштава и других приватно-правних лица и других правних лица одређених законом, изузев оне делове тих земљишта који ће се власницима оставити за индустријске, грађевинске, научне, културне и друге друштвено корисне сврхе;

в) земљишни поседи цркава, манастира и верских установа и свих врста задужбина, световних и верских;

г) вишак обрадиве земље земљорадничких поседа изнад законом одређеног максимума;

д) вишак обрадиве земље изнад 3 до 5 хектара чији власници нису земљорадници по главном занимању те га не обрађују сами са својом породицом већ путем закупа или најамном радном снагом;

ђ) земљишни поседи који су у току рата ма из ког разлога остали без сопственика и без правног наследника.

Члан 4

1) Земља која се одузима у целини (члан 3 тач. а, б, в, и ђ) прећи ће у руке државе са свима зградама и постројењима на њој и са целокупним живим и мртвим пољопривредним инвентаром, без икакве одштете власницима.

2) Ако се установи да власник поседа из чл. 3, тач. а), нема осим тога поседа никакве друге имовине нити другог занимања од чега би могао живети и да су му приходи са тога поседа били искључиво средство издржавања, тако да би експропријацијом у смислу става 1) овог члана остао без средстава за издржавање, оставиће се изузетно таквом власнику, поред куће за становање с припадајућим стварима, 5 хектара обрадиве земље и овој количини земље одговарајуће пољопривредне зграде и одговарајући живи и мртви инвентар, а сав остали посед, зграде и инвентар одузима се без накнаде.

3) Ако поседник из члана 3, тач. а) нема више од једне куће за становање, ова му се неће одузети. Замкови (дворови) не могу се рачунати као куће за становање.

4) Ако има сметње да се поседнику из става 2) и 3) овог члана земља и кућа остави на досадашњем поседу, то ће му се накнадити на другом месту у тој околини.

5) О овим случајевима доносе одлуку у првом степену окружни аграрни судови (окружне аграрне комисије), а жалба се подноси Министру пољопривреде, односно аграрне реформе и колонизације народне републике, чија је одлука коначна.

6) Трактори, машине и крупне пољопривредне справе са ових поседа улазе, уколико такво земљиште није одређено за велико државно пољопривредно добро, у инвентар државних пољопривредних машинских станица.

Члан 5

1) Максимум земљорадничког поседа, који ће остати у својини земљорадника који га обрађује са својом породицом (члан 3, тач. г)) одредиће се земаљским законима, с тим да не може бити мањи

од 20 ни већи од 35 хектара обрадиве земље. У овим границама одређивање максимума вршиће се у сваком поједином случају с обзиром на број чланова породице (задруге), квалитет земљишта и врсту културе.

2) У планинским крајевима ако је земља врло слаба, или у случају где постоји већа породична задруга могу земаљски закони повисити овај максимум.

Члан 6

1) У случају кад се одузима само вишак земљишта изнад одређене максималне границе (члан 3, тач. г и д) сопственику ће се исплатити накнада за одузету земљу у висини једногодишњег приноса по хектару.

2) Код одузимања вишка земље из чл. 3 тач. г и д, мора у одузетом вишку бити сразмеран део оранице. Власник може задржати воћњаке и винограде све до одређеног максимума. Зграде и живи и мртви инвентар не потпадају на тим земљиштима под ову експропријацију.

Члан 7

1) Ако лице неземљорадничког занимања, коме се по чл. 3, тач. д) експроприше вишак земље изнад 3 хектара, има блиску родбину која се искључиво бави земљорадњом, законом народне републике одредиће се услови под којима ће се експроприсани вишак преко 3 хектара доделити по праву наслеђа и обичају таквим блиским сродницима земљорадницима с тим, да посед сродничког домаћинства са додељеним му поседом не пређе земљораднички максимум и водећи при томе рачуна о имовном стању тога домаћинства, о стању земљишног фонда тога места, као и о потребама и броју аграрних интересената у месту.

2) У случају кад се најмање годину дана пре 28 августа 1945 лице неземљорадничког занимања стално населило са својом породицом на свој земљишни посед и отада се искључиво бавило земљорадњом, сматраће се такво лице земљорадником под условом да коначно напусти ранију професију и да за 10 година не сме посед отуђити, разделити, даровати или заложити ни давати под закуп

3) Радници, печалбари и исељеници који су власници земље сматраће се као земљорадници који обрађују своју земљу.

Члан 8

1) Од постојећих поседа појединих богомоља, манастира и верских установа одузеће се само вишак преко 10 хектара њихове

укупне површине њива, башти, винограда, воћњака, утрина и шума.

2) Верским установама (црквама, манастирима, црквеним властима) већег значаја или веће историјске вредности оставиће се од садашњег њиховог поседа до 30 хектара обрадиве земље и до 30 хектара шуме.

Члан 9

Земљорадничке, радничке и занатлијске породице, које су услед рата или других околности остале без довољно радне снаге, те су принуђене да земљу дају другим лицима на обраду, сматраће се као земљорадници који сами обрађују своју земљу.

III. Земљишни фонд аграрне реформе и колонизације

Члан 10

Поред обрадиве земље експроприсане по члану 3 улазе у земљишни фонд аграрне реформе и колонизације:

а) обрадива земља држављана Немачког Рајха и лица немачке народности конфискована према Одлуци Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије од 21 новембра 1944 године;

б) обрадива земља народних непријатеља и других лица, која је конфискована на основу судске пресуде;

в) земља коју држава издвоји из свог власништва у циљу додељивања сиромашним земљорадницима.

Члан 11

Од земљишта експроприсаних по члану 3 и конфискованих земљишта из члана 10 тачке а и б, неће се унети у земљишни фонд земљишта намењена државним (савезним, земаљским и месним) пољопривредним добрима, социјалним и научним установама, као и терени за војне потребе.

Члан 12

Из државног земљишног фонда даваће се обрадива земља земљорадницима без земље или са недовољно земље у циљу обрађивања и издржавања, и то у месту у ближој околини или за насељавање у неком другом крају.

Члан 13

Земља из овог фонда додељује се слободна од свих дугова и терета. Сопственик остаје задужен сразмерно делу који му је

остао у власништву. Питање дугова и терета на одузетим земљиштима решиће се посебним законом.

Члан 14

1) Цена земље коју ће насељеници добити из овог фонда израчунаће се тако што ће се укупна сума коју ће држава дати у накнаду за земљишта одузета по члану 3 тачка г и д сразмерно расподелити на целокупну површину земљишта овог фонда.

2) У накнаду за добијену земљу насељеници ће плаћати само овако израчунату цену.

3) Земљорадничке стамбене и привредне зграде, везане за експроприсана или конфискована пољопривредна добра, које се додељују колонистима и аграрним интересентима, додељују им се бесплатно као и земља, али уколико стање једнога дела кућа захтева оправке или уколико је потребно део стамбених зграда тек подићи да би се колонисти и аграрни интересенти могли населити, целокупна за ове грађевинске радове утрошена сума расподелиће се на целокупни број наделњеника равномерно као и цена земље по ставу 1) и 2) овог члана.

4) Услови дугорочне отплате за добијену земљу одредиће се посебном уредбом и морају бити нарочито повољни за беземљаше и ситна газдинства.

IV. Додељивање земље

Члан 15

Земља ће се додељивати лицима која на њу имају право првенствено у месту, у крају у коме живе или у својој федералној јединици.

Члан 16

1) Право првенства у додељивању земље имају земљорадници без земље или са недовољно земље који су били борци партизанских одреда, НОВ и ПОЈ и Југословенске армије, инвалиди ослободилачког рата као и инвалиди из прошлих ратова (1921-18 и април 1941 године), породице и сирочад изгинулих бораца ослободилачког рата и жртве и породице жртава фашистичког терора. Међу борцима првенство ће уживати стари борци и добровољци.

2) Право на додељивање земље уживаће и они борци из предњег става који се раније нису бавили земљорадњом, ако се обавежу да се на додељену им земљу населе и да је обрађују са својом породицом.

Члан 17

Ко ће уживати првенство у смислу предњег члана одредиће се уредбом савезне владе на предлог Министра народне одбране.

Члан 18

Од земљишта конфискованих од лица немачке народности у Бачкој, Банату, Барањи и Срему издвојиће се до 500.000 катастарских јутара за насељавање бораца Југословенске армије и осталих лица наведених у чл. 16. овог Закона, који се пријаве и обавежу да ће на земљу населити и исту са својом породицом обрађивати.

За земљорадничке, радничке и занатлијске породице које буду наделење земљом, а остале су услед рата или других околности без довољно радне снаге, важи одредба из чл. 9. овог Закона.

Члан 19

1) Величина земљишта које ће се додељивати по претходном члану износиће од 8 до 12 к. ј. обрадиве земље за једну кућну заједницу (домаћинство, породицу). Изузетно ће се веће површине овог земљишта, али не веће преко 30% од утврђеног максимума, додељивати народним херојима односно њиховим породицама и официрима Југословенске армије који су по занимању земљорадници, као и многочланим породицама.

2) Ако се земља налази у близини већих градова као баштенска и са интензивном културом максимум додељиве површине износиће 4 до 6 к. јутара.

Члан 20

За борце инвалиде ослободилачког рата, који немају породице или имају малу породицу неспособну да обрађује земљу на коју такав инвалид има право, образоваће се посебне колоније на нарочито изабраним земљиштима погодним за различите културе, у којима ће се организовати школе, домови и занатске радионице, по потреби са индивидуалним стамбеним зградама и баштама.

Члан 21

За незбринуту сирочад бораца Југословенске армије и жртава рата и фашистичког терора образоваће се посебне дечије колоније са заједничким пољопривредним земљиштем, домовима, школама и радионицама.

Члан 22

1) На инвалидским и дечијим колонијама (члан 20 и 21) може се употребљавати за обраду земље најамна радна снага.

2) Ближе одредбе о организовању инвалидских и дечијих колонија прописане уредбама владе народних република на основу општих упутстава Комисије за аграрну реформу и колонизацију при Влади ФНРЈ.

Члан 23

1) Групе лица којима је додељена земља могу груписати појединачно додељену им земљу ради заједничког обрађивања и о томе склапати уговоре најмање за рок од три године.

2) Уколико извесна група лица, која по овом Закону имају право на додељивање земље, не поднесу појединачне захтеве за додељивање земље, већ заједнички захтев да им се као већ основаној пољопривредној произвођачкој задрузи додели комплекс земљишта према њиховом броју и величини њихових породица, земљиште ће им се доделити као њихова задружна заједничка имовина у којој сва задружна домаћинства имају свој сувласнички део.

За овакве задруге важе одредбе Основног закона о земљорадничким задругама које се односе на сељачке радне задруге.

Члан 24

Земљиште додељено по овом закону не може пре истека 15 година од дана доношења решења о додељивању бити раздвојено, продано или на други начин отуђено, дано у закуп или заложено ни у целини ни делимично ако одредбама овог закона није друкчије одређено.

Ова забрана унеће се у земљишне књиге у часу уписивања земљишта на име лица коме је додељено.

Изузетно може се дозволити:

1) деоба земљишта, кад се домаћинство које је земљу добило дели на два или више земљорадничких домаћинстава;

2) размена земљишта кад насељеник улази у сељачку радну задругу, а у циљу арондације задружне земље.

Члан 24а

Забрана из става 1 претходног члана не односи се:

1) на земљиште додељено по овом закону особи која је у време додељивања живела у крају у коме се некретнина налази;

2) на земљиште додељено као накнада за земљиште одузето по Закону о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересентима у Народној Републици Македонији и у Аутономној

Косовско-метохијској Области, као ни на земљиште претходних аграрних субјеката, без обзира да ли им је земљиште замењивано или није.

Забрана уписана на темељу става 2 претходног члана брисаће се на захтев особе којој је земљиште додељено.

Решење о брисању забране уписане на темељу става 2 претходног члана доноси котарски суд у ванпарничном поступку.

Решење из претходног става суд је дужан доставити и надлежном јавном правобраниоцу.

Против решења из става 3 овог члана надлежни јавни правобранилац може објавити жалбу окружном суду у року од 30 дана од дана доставе решења.

Члан 24б

Изнимно од одредбе члана 24 став 1 овог закона допушта се:

1) отуђење дела додељеног земљишта од стране појединих чланова насељеничког (колонистичког) домаћинства којима тај део припада - у корист других чланова истог домаћинства, као и отуђење додељеног земљишта или појединих његових делова у корист привредне организације, сељачке радне задруге или политичко-територијалне јединице;

2) деоба додељеног земљишта у случају деобе једног насељеничког (колонистичког) домаћинства на два или више домаћинстава;

3) замена додељеног земљишта која се, у сврху арондације земљишног поседа насељеничког (колонистичког) домаћинства, врши за земљиште привредне организације, сељачке радне задруге или политичко-територијалне јединице, као и замена додељеног земљишта унесеног у сељачку радну задругу која се врши у исту сврху;

4) давање у закуп земљишта ако насељеничко (колонистичко) домаћинство нема довољно радне снаге за обраду земљишта, и то уз претходну сагласност савета народног одбора општине надлежног за послове привреде;

5) стављање залога на земљиште у сврху осигурања инвестиционог зајма добијеног од банке, али највише до 50% од вредности земљишта;

6) присилна или добровољна продаја додељеног земљишта ради намирања инвестиционог зајма банци, с тим да се додељено земљиште може продати само привредној организацији, сељачкој радној задрузи или политичко-територијалној јединици.

Члан 25

Ако се лице коме је земља додељена не насели у одређеном року од дана доставе одлуке о додељивању, губи право на додељену земљу.

Овлашћују се министри пољопривреде народних република, а у Народној републици Србији Министар аграрне реформе и колонизације, да за унутрашње колонисте и аграрне интересенте у изузетним случајевима из оправданих разлога могу продужити овај рок.

Члан 26

1) Под удар експропријације без накнаде долазе и шумски поседе који су својина лица или установа и правних лица наведених под тач. б, в и ђ у чл. 3 овога Закона.

2) Експроприсаће се уз накнаду вишак шумског поседа земљорадничких газдинстава преко максимума који ће се оставити власницима према земаљским законима.

3) У шумским пределима, где нема земље за обрађивање, лица која по главном занимању нису земљорадници, могу задржати од шумских поседа 5 до 10 хектара.

4) Посебним оквирним савезним законом одредиће се како ће се и коме додељивати и под којим ће режимом бити земљишта под шумом, испашом, водом и слично.

Члан 27

На нарочито одређеним земљиштима могу се из државног земљишног фонда додељивати одређене парцеле и на парцеле издељени комплекси обрадиве земље на баштенско искоришћавање групама неземљорадника - групама радника и намештеника разних предузећа, установа и надлештава.

Законима и уредбама народних република прописаће се услови под којима ће се овакво земљиште давати на искоришћавање, с тим да једна породица не може добити више од 2 ара.

Члан 28

Посебном уредбом Савезне планске комисије одредиће се начин чувања и употребе (додељивања) фондова пољопривредног инвентара, стоке, семена, хране, покућанства добијених конфискацијама и експропријацијом по овом Закону.

V. Спровођење аграрне реформе и колонизације

Члан 29

Аграрну реформу и унутрашњу колонизацију спроводиће министарства пољопривреде народних република, а у Народној Републици Србији Министарство за аграрну реформу и колонизацију, према законима и уредбама народне републике донетим у сагласности са овим Законом.

Послове аграрне реформе и колонизације и послове у вези са колонизацијом, као и послове из члана 24. став 3. овог закона вршиће општински орган управе надлежан за имовинско-правне односе.

Члан 30

О издвајању из државног земљишног фонда земљишних површина потребних за државна пољопривредна добра, за социјалне и научне установе, као и терене за војне потребе, решава министар народне републике надлежан за послове пољопривреде.

Члан 31

Једнообразно спровођење аграрне реформе и колонизације обезбеђује Савет за пољопривреду и шумарство Владе ФНРЈ.

Члан 32

Сви поднесци, молбе и решења у вези са овим Законом уколико се односе на додељивање земље ослобађају се од таксе.

Члан 33

Немају право на додељивање земље лица која по Закону не уживају бирачко право.

VI. Прелазна наређења

Члан 34

Све одлуке и мере окупатора и домаћих власти у служби окупатора, донете за време окупације у циљу промена у земљишном поседу или у циљу измене односа између власника и чивчија односно закупаца у корист власника, сматрају се ништавним и непостојећим.

Члан 35

Сва самовласна насељавања на напуштена или на државна или на секвестрирана земљишта, извршена у току рата или после

ослобођења, без обзира да ли су вршена на основу одлуке или уз одобрење месних органа власти, оглашују се за неважећа.

Члан 36

Овлашћују се народне републике да донесу прописе на основу којих ће се расправити све узурпације државног земљишта, сва заузећа на утринама, све непризнате деобе раније сеоског земљишта и земљишта бивших имовинских заједница.

Републике ће прописати рок у коме ће се окончати поступак за расправљање односа из става 1. овог члана.

Члан 37

Овај Закон ступа на снагу од дана објављивања у "Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије.

23 августа 1945 године
Београд

**Претседништво
Привремене народне скупштине
Демократске Федеративне Југославије**

Секретар,

М. Перуничкић, с. р.

Претседник,

др. **И. Рибар**, с. р.